Повість про пригоди хлопчика Тіма на Балтійському узбережжі, про пошуки могили відважної санітарки Олени Ковальчук, про таємничого капітана Абракадабру і камінь янтар, про те, як людині важко без друзів і як легко з ними,— розповідає повість "Канікули у Світлогорську".

А в поетичних оповіданнях — цікаві історії, що трапляються з хлопцями й дівчатками на львівських вулицях, удома, в школі, в піонер-таборах.

Книга пронизана світлою романтикою. Написала її Ніна Бічуя, молода журналістка зі Львова; це її перша книга.

СОНЯЧНИЙ ДЕНЬ

Чотири дні йшов дощ. Коли з моря налітав вітер, дощ вривався у кімнату і краплі калюжками осідали на підвіконні. Витираючи їх знайденою в чемодані старою Феліксовою майкою, Тім мало не плакав од злості.

Якби не Фелікс, грівся б Тім зараз на березі тихої Кам'янки в гарячому піску, їв би вишні в садку за дідовою хатою і пив молоко з густою пахучою піною над краями чашки.

А натомість він засинав і прокидався під шерхіт дощових крапель, їв черствуватий хліб, запиваючи його невміло завареним чаєм, і не бачив нічого, крім пелени дощу, мокрого обважнілого листя і рудого кота, що спав під ліжком.

Море? Ну що море! Багато сірої каламутної води з білими бурунцями — та й годі.

Здивувати Тіма важко. Не захопило його море, не сподобався Калінінград з великими масивами будинків, могилою знаменитого філософа Канта і кораблями у порту.

Фелікс приїхав сюди з власної охоти. Він збирає якісь матеріали для своєї дипломної роботи. Тиждень — відколи приїхали — сидить у калінінградському музеї і

копирсається в історичних архівних документах, а Тіма відвіз до Світлогорська, знайшов маленьку кімнатку і залишив тут брата в товаристві старенької приглухуватої хазяйки та рудого кота.

Перед від'їздом з дому Фелікс запевняв маму:

Не хвилюйся, мамочко, я берегтиму цього юного динозавра.

— Феліксе,— докірливо похитала головою мама,— ти вже зараз починаєш ображати дитину. Я боюсь відпускати його з тобою!

Тім образився на маму, а не на Фелікса:

— Чому ти називаєш мене дитиною? — обурився він і врешті погодився їхати з братом на Балтійське море, щоб довести мамі свою самостійність.

Ех, і треба ж було! Тім не міг тепер вибачити собі цього. Краще вже було сидіти вдома, ніж мокнути в Прибалтиці, де навіть кімната здається заповненою їдким туманом.

Знічев'я Тім взявся дресирувати рудого кота. Коли пролітала муха, Тім показував на неї коту, підштовхував його і голосно командував:

— Ап, ап!

Кіт не піддавався науці, і Тім, зітхаючи, почав розв'язувати кросворди в старих журналах.

На п'ятий день крізь хмари прорвалась сонце. Тім недовірливо стежив, як поволі піднімається і спливає геть туман, як підсихає листя і зменшується калюжка на підвіконні.

Опівдні він вирішив піти до моря. На пляжі майже нікого не було. Холодна вода, мокрий пісок, різкуватий вітер... Глухий жаль до брата, до самого себе і до непривітного моря знову огорнув Тіма. Хлопчик сів на шорсткому мокрому камені...

"По горизонталі — відомий радянський віолончеліст, лауреат Ленінської премії". Віолончеліст. Хм. Ото років думай — не додумаєшся.

"По вертикалі — міра ваги".

— Напиши "Рос-тро-пович". По горизонталі,— почув раптом із-за спини чийсь голос. З несподіванки він навіть здригнувсь і рвучко підвівся.

Перед ним стояла дівчинка, така засмагла, немов цілий рік просиділа на чорноморському пляжі. На ній був зелений купальник з білими якорцями. В руці така ж точнісінько, як у Тіма, маска для підводного плавання.

— Чого ти так дивишся? Напиши "Ростропович". Я напевно знаю. Він мій власний дядя.

— Ну, це ти вже загинаєш! — не повірив Тім.

— Звичайно! — відразу погодилась дівчинка.— Ти дуже здогадливий!

Тім похмуро дивився, як вона креслила на піску якісь нотні знаки. Однак він був радий її появі. Дівчисько — тільки дівчисько, але це все-таки краще, ніж рудий кіт.

— Ти хто? — запитав Тім.

— Цариця Нефертіті, — засміялась дівчинка і, махнувши маскою, сказала: — Ну, привіт! На мене наші чекають.

Тім глянув їй услід і помітив оддалік кількох хлопчиків і дівчаток. Коли його несподівана знайома підійшла до гурту, діти, мабуть, щось запитали про Тіма, бо дівчинка махнула рукою в його бік.

Тім відвернувся, зберігаючи на обличчі байдужий вираз, хоч цього ніхто не міг бачити. Камінь, на якому він спочатку сидів, уже встиг підсохнути і став теплий. Розправивши на коліні журнал, Тім написав по горизонталі: Ростропович. "Бачили ми таких: цариця!" — пхекнув Тім, згадавши худеньку, дрібну постать дівчинки.

Вписавши в клітинки міру ваги, Тім ще подумав: "Цікаво, де це вона встигла так засмагнути, коли тут і сонця нема? Подумаєш, Нефертіті!"

ХТО ТАКИЙ ТІМ

Тім жив у Львові. Він закінчив шостий клас, випускав стінну газету і ходив на тренування з легкої атлетики в дитячу спортивну школу. Ходив не тому, що це його дуже цікавило, а тому, що треба ж взагалі чимось займатись. Тімові часто бувало нудно. Він не мав ніяких бажань. Просто вони не встигали з'являтись, бо все, чого б міг запрагнути тринадцятирічний хлопчик, у Тіма вже було.

Тільки-но Тім навчився ходити, як одержав триколісний велосипед. А коли Тім міг уже на ньому їздити, велосипед перестав справляти на хлопця будь-яке враження: Тім звик до іграшки. Перше слово, вимовлене Тімом, також принесло йому подарунок — велику книгу з казками й малюнками. Коли ж Тім навчився читати, книжка не радувала, бо й до неї він звик. Тім мав фотоапарат, надувний гумовий човен, ковзани і велику бібліотеку. Мав іще Тім розкішну колекцію марок, та якось віддав її, шкільному товаришеві. У відповідь на подяку Тім махнув рукою:

— Та що ти, мені просто набридло ними бавитись. А викинути жаль.

Товарищ спершу образився, але колекцію все-таки взяв: від такого скарбу важко було відмовитись. Колекцію починав збирати ще батько Тіма, і там були дуже хороші Марків

Батько Тіма — відомий хірург, про нього пишуть у газетах, він одержує сотні листів від людей, яким урятував життя. Батько часто приносить молодшому синові подарунки, однак хлопчик більше любить розповіді про татову роботу. Останнім часом розповідати татові ніколи — він пише дисертацію. І Тім байдуже складає подарунки за шафою.

Мама Тімова — також лікар, хоч і не такий відомий, як батько, однак хороший лікарю

Фелікс, старший брат, не мав у дитинстві ні велосипедів, ні книг — була війна, Феліксу бракувало молока, хліба і вітамінів.

Тому Тім одержував подвійну порцію вітамінів і велосипедів: за себе і за брата, як іноді жартував батько. Жаль, казав тоді Фелікс, що наш малий не вміє радіти за двох.

Фелікс закінчив четвертий курс історичного факультету, він одержував підвищену стипендію. Минулого літа він подорожував з товаришами на каяках по Дністру, а цього року вирішив під час канікул побувати з братом у Прибалтиці. Побачивши суворі хвилі прибою, Тім заклав руки в кишені і заявив:

— Було вже так!

Фелікс згадав, що й справді "було". Тім бачив море ще раніше, щоправда, не Балтійське, а Чорне.

— Потрапивши на Місяць, ти, мабуть, теж так само скажеш! — розсердився Фелікс.

Він завжди розмовляв |з Тімом як з рівним, і це подобалось Тіму, він вважав і брата за людину, якій варто викладати свої думки.

Ліниво підкинувши ногою обгортку від морозива, Тім скоса зиркнув на брата і відповів:

— І про Місяць скажу, Що вже було, бо ж не я перший потраплю туди!

Ось такий був Тім, хлопчик, який сидів на шорсткому валуні біля морячі розв'язував кросворд у старому журналі.

НЕПРИЙНЯТА ПРОПОЗИЦІЯ

— Тім! Тім! Тимко! Вставай!

Тім розплющив очі і побачив брата.

— От я й приїхав,— сказав Фелікс.— Як ти тут?

— Бачу, що приїхав,—буркнув Тім.—Хіба тобі не все одно, як я?

— Вставай, їстимемо калінінградського оселедця в олії з якихось квітів і питимемо яблучний сік.

— Котра година? — запитав Тім.

— Північ минула. А що?

— А те, що мені хочеться спати, а не запивати оселедець яблучним соком.

— Як знаєш. Оселедець, кажуть, дуже смачний,— сказав Фелікс, розпаковуючи чемодан.

— Тім, ти спиш? — знову за якусь хвилину заговорив він.— Якщо не спиш, то слухай, брате...

— Ну?

— Я тебе не задля вечері будив. Розумієш, тут зовсім інше... Розкопав я дуже цікаву справу в музеї. Пам'ятаєш, ми дивились фільм "Невідомому солдатові"?

— Ну?

— Так от, автори фільму довго шукали медсестру Олену Ковальчук. Про ці пошуки потім —-писали в "Советском экране". Не знайшли вони її, не змогли й на слід натрапити, бо шукали в Києві, а вона тут, у Калінінграді... Ти слухаєш, Тім?

— Угу!

— Розумієш, не зовсім тут... Вона загинула смертю хоробрих. І похована в Калінінграді. Є документи, газетні статті, але взагалі відомо про неї дуже мало. А можна довідатись більше. Тільки мені потрібна допомога. Чуєш, Тимко? Я б хотів, щоб ти допоміг!

— Зараз я цього ніяк не можу зробити. Зараз я хочу спати, — і сонний Тім щільніше закутався у ковдру.

— Ти таки справді динозавр,— скрушно мовив старший брат.— Товстошкірий динозавр з доісторичної епохи.

Вранці Фелікс не повертався до цієї розмови. Він сподівався, що. брат сам нагадає про неї, але Тім мовчав.

Погода немов навмисне для Фелікса, стояла чудова. Сонце гріло не згірше, ніж на березі тихої Кам'янки, і брати пішли до моря.

— Я знаю хороше місце, — похвалився Тім. — Правда, трохи далеко від дому, зате вода там хороша і пісок чистий.

— Добре, веди туди, — погодився Фелікс.

Ноги м'яко поринали в прохолодний пісок — вранішнє сонце не встигло його прогріти. Далеко в морі маячіли рибальські човни. Запах живиці змішувався з різким духом водоростей. Вітер приємно обвівав шкіру.

Фелікс поклав руку братові на плече:

— То як, Тіме, ти мені допоможеш? Відшукаємо сліди Олени Ковальчук?

— Кого? А, ти про медсестру! Фелікс, а це як — треба сидіти в музеї, в архіві?

— Ні, не тільки в архіві. Архів я собі залишаю. Треба їздити, ходити, фотографувати, розмовляти з людьми...

— Феліксе, — жалібно протягнув Тім, — а це обов'язково допомагати? Феліксе, може, ми спершу позагораємо трохи? Сонце нарешті з'явилось, а ти — в архів. Канікули ж у нас!

— Знаєш, давай більше на цю тему не говоритимемо, — нерадісно махнув рукою Фелікс. — Мені дивно, що людину треба умовляти робити таку цікаву справу. Показуй свою чисту воду!

Вода справді була чиста. Вони запливли далеко в море, аж врешті Фелікс запропонував:

— Повертаймось, динозавре, я ж за тебе перед мамою відповідаю!

Ступивши на берег, Тім здивовано зупинився: присівши навпочіпки, дівчинка в зеленому купальнику перебирала водорості, що їх викинули хвилі на пісок.

— Привіт! — несподівано радісно сказав Тім. — Ти що тут робиш?

— А, це ти! — анітрохи не здивувалась дівчинка, ніби саме Тіма й збиралась побачити. — Як поживаєш?

Тім не зустрічав її ні разу, відколи вони познайомились. Дівчинка встигла ще більше засмагнути, волосся її стало зовсім світле, воно спадало їй на очі, і дівчинка раз по раз поправляла його.

— Що ти шукаєш? — повторив своє запитання Тім.

— Це хто? — замість відповіді показала на Фелікса дівчинка.

Фелікс стрибав на одній нозі, намагаючись витрусити краплі води з вуха.

— Брат він мій, — пояснив Тім.

Вона примружила очі, уважно приглядаючись до Фелікса:

— Він хороший, правда?

— Якщо й правда, то ти звідки знаєш?

— Знаю. А ти ніякий, — знову примружила очі дівчинка. — Ти вчиш кота мух ловити. Навіщо?

— Ти... ти звідки знаєш? І взагалі — яке тобі до мене діло?

— А тобі ж було до мене діло, коли ти питав, що я шукаю! Тільки я тобі не скажу... Як звати твого брата?

— Запитай у нього, — неввічливо порадив Тім і, відійшовши трохи далі, простягся на піску.

Дівчинка справді наблизилась до Фелікса, вони про щось почали розмовляти, але Тім намагався не прислухатись. Сонячні промені ковзали по Тімовій спині, і від цього не такою прикрою здавалась розмова з дівчинкою.

— Егей, гей! Галко-о! — почулося звідкись зверху, з піщаної гори, де росли високі старі сосни. — А ми тебе скрізь шукаємо!

— Привіт, Алик! Іро, привіт! —дзвінко відповіла дівчинка в зеленому купальнику.

— Іди скоріш додому! Мама твоя чекає! Вона нас послала по тебе! — повідомив хлоп'ячий голос.

— Іду-у! — відгукнулась дівчинка і потім звернулась до Тіма: — До побачення, Тіме! Приходь коли-небудь у гості. Шопена, три. Запам'ятав? До побачення!

Можна було подумати, ніби вони друзі — Тім і Галя, — так приязно вона запрошувала в гості, Але Тім не збирався дякувати. Він навіть не підвів голови, щоб попрощатись.

"Ніяк не обійдуться без дівчиська! — зневажливо подумав хлопчик про друзів Галинки. — Носять шлейф цариці Нефертіті!"

КАПІТАН АБРАКАДАБРА

— Славне яке дівча! — сказав Фелікс, лягаючи на пісок біля брата. — У неї очі янтарного кольору.

— Задавака вона і піжонка!

— Просто ти на неї за щось образився.
Розмовляти не хотілось. Коли гріє сонце, а навколо

пісок і вода, людина стає лінивою, і думки гаснуть, плутаються, не вимовлені вголос. Але, мабуть, це не стосувалось Фелікса. Сьогодні він був аж надто балакучий і не давав Тімові спокою:

— Тіме, ходімо вночі на рибу? З рибалками?

— Не смикай мене за плече, — нікуди я не піду.

— Жаль, — сказав Фелікс,— а я вже просив, щоб дістали робу і гумові чоботи.

Фелікс більше не наполягав на своєму — йому набридло "розворушувати" брата, і ввечері Тім знову залишився на самоті, — якщо, звичайно, не брати до уваги рудого кота.

Настрій у Тіма був чомусь дуже поганий, десь там у душі щось муляло, як, буває, муляє п'яту камінчик у черевику. Причину Тім не намагався встановити.

Він просто взявся знову дресирувати кота. На світло в кімнату залітали нічні метелики, вони кружляли навколо лампи, торкаючись її сірими крильцями. Лампа низько звисала

зі стелі на довгій шворці, і досягнути нічного гостя було зовсім не важко. Спершу кіт ліниво відходив, коли Тім подавав команду, та врешті, мабуть, розгнівавшись на хлопця й на метеликів, що вкрали його спокій, кіт підстрибнув і, блискавично змахнувши лапкою, впіймав метелика. Метелик зник у рожевій пащі, кіт задоволено облизнувся, а Тім засміявся, зрадівши успішному "виступу" свого вихованця.

Раптом у відчинене вікно влетіло щось зовсім не схоже на метелика, влучило в кота, і той в пронизливим нявчанням шугонув під ліжко. Тім узяв у руки паличку, — це була стріла, що їх випускають із саморобних луків усі хлопчаки на світі.

Тупий кінець стріли був розщеплений, і з вузької щілинки стримів невеличкий папірець. Тім розгорнув-його.

Він побачив на папері знайомий обрис — берег моря. Те місце, де він звик купатись, було обведене червоним і позначене: "квадрат 13". Автор малюнка попереджав: "У квадраті 13 ведуться підводні роботи. Купатися суворо заборонено. Небезпечно для життя. Раджу обминати квадрат 13, інакше можуть бути неприємності. За наслідки не відповідаю".

Під текстом чіткий, каліграфічно виведений підпис: "Капітан Абракадабра".

Зіжмакавши записку, хлопчик викинув її через вікно. Капітан Абракадабра! Нехай знає, — якщо він не дременув з-під вікна, — що Тімові наплювать на його попередження. Бракувало ще звертати увагу на всякі записки!

Ну й день! Спершу Фелікс із своїми ідеями, потім дівчисько з довгими патлами і таким же довгим язиком, а тепер —

якийсь капітан Абракадабра. Світлогорськ, очевидно, весь заселений людьми з дивовижними іменами: цариця Нефертіті, капітан Абракадабра... Стривайте, стривайте, а може, це жарти отого дівчиська? Ну звичайно, це вона вигадала!

Повеселілий Тім подумав: "Доберусь я до тебе, Абракадабро, почекай!"

ЗУСТРІЧ ПІД ВОДОЮ

Ранковим автобусом Фелікс знову поїхав до Калінін-града, залишивши Тімові свіжу рибу у відрі з водою, п'ять карбованців на столі і записку:

"Повернусь через три дні. Попроси хазяйку підсмажити рибу. Обідати ходи в їдальню. Не мокни цілими днями в морі. Брат твій Фелікс".

Тім прочитав і усміхнувся: його усі намагались повчати у письмовій формі.

Рибу він не віддав підсмажити, зате вирішив провчити капітана Абракадабру.

Тім сподівався застати цього капітана в квадраті 13. Він пішов туди дальньою дорогою, щоб мати час добре обдумати, як поводитись при зустрічі. Світлогорськ заховав свої будиночки поміж світло-коричпевими стовбурами сосен. Тім уважно приглядався до назв вулиць, але вулиці Шопена не запримітив. Він вийшов до моря з того боку, де над хвилями нависла довга набережна на палях. Такої набережної не побачиш ніде більше, крім Світлогорська. Кинувши у воду тріску з набережної, Тім хотів рушити далі, коли оддалік, біля такого ж розгойданого дерев'яного причалу, помітив моторний

човен. Звідти йому махали і кликали підійти. Тім неохоче повернув до човна. Високий хлопець у старенькій вицвілш майці копирсався біля мотора. Він підвів голову, коли Тім підійшов, і сказав:

— Слухай, збігай-но до сторожки, принеси звідти каністру з бензином. Я не хочу часу гаяти, треба тут дещо в моторі на місце поставити. Тім здивовано звів брови:

— Більше ти нічого не хочеш? Може, тобі ще живої води принести?

— Ну чого ти,—миролюбно відповів хлопець,— я ж думав — у дружбу! Нехай, я тоді сам.

Він вискочив на берег, перевірив, чи добре тримається прив'язаний до кілка човен, і швидко пішов до похиленої хижки, що притулилась одним боком до довгого дерев'яного паркану.

"Тут усе дерев'яне", — вирішив Тім. Не чекаючи, поки повернеться господар моторки, він пішов своєю дорогою, до Чистої затоки, або, як назвав її каштан Абракадабра, — квадрата 13.

...Пісок не зберігає слідів. Вітер розпорошує їх, хвилі припливу змивають. Навіть якщо в квадраті 13 і побував сьогодні хтось, Тім не міг би цього помітити. Він сів на піску і вирішив дочекатись автора записки.

Дарма. Сонце, як циркуль, описало коло по небу і зависло над морем. Тім зголоднів і знудьгувався від чекання. Але ніхто не з'являвся.

Іноді Тімові здавалося, що за ним стежать, він прислухався до шепоту сосен, до шелесту листя. Та нікого не помітив за цілий день, ніхто не збирався провадити в квадраті 13 якісь підводні роботи. Тімові дуже не хотілось припускати, що з ним просто пожартували.

"Все, — сказав сам собі Тім, — викупаюся ще раз і піду".

Маска щільно прилягала до обличчя, добре приладнана трубка давала змогу вільно дихати під водою. Тім пірнув і легко, майже без найменшого зусилля ворушачи ногами, поплив. Видно було піщане дно, крихітні рибки кидалися врозтіч, таємничо похитувались водорості.

І раптом Тім зачепився за щось ногою. Ні, не зачепився: хтось ухопив Тімову ногу; він смикався, намагаючись вислизнути, але марно: рука міцно, мов обценьками, тримала ногу. Силует несподіваного напасника розпливався під водою, був невиразний. Тім помітив лігше, що на напасникові був справжній аквалонг.

Тім, врешті, вирвавсь і кинувся на незнайомця. Але той, мов велика риба, змахнув ластами на ногах і підплив убік. Тімові не вдалось наздогнати його: незнайомець в аквалонзі плавав набагато краще. Тімові навіть здалося, що той засміявся глузливо і образливо.

Вода почала просочуватись під маску, довелось відмовитися від переслідування. Тім, втомившись і наковтавшись води, вийшов на берег. Хлопець сподівався, що зараз і той, другий, з'явиться на поверхні — не міг же він довіку сидіти під водою. Але Тім так і не зміг відплатити за зневагу — акваланґіст не виходив із води.

Тепер це вже було рівняння з двома невідомими: хто ж все-таки кинув записку? Що під водою він зустрівся не з дівчиськом, у цьому Тім не сумнівався. І однак...

Одягнувшись,. Тім ще раз оглянув берег і море. Було тихо і зовсім безлюдно. Тільки далеко в морі, як і звичайно, чорними цяточками мріли човни.

"НІСЕНІТНИЦЯ"

Більшу частину свого життя світлогорські хлопчаки проводять на морі. Майже всі їхні розмови обертаються навколо моря. Вони просмолюють човни, ловлять рибу, чекають повернення батьків з дальнього рейсу і з гордістю натягають кашкети з "крабами".

Влітку їх взагалі неможливо примусити сидіти вдома. Зрештою, вони й самі напевно не знають, де їх справжній дім — будинки поміж стовбурами сосен чи море.

Отож юні світлогорці, підставивши сонцю голі обсмалені і обвітрені плечі, грали на піску в шахи. Власне, грали двоє, решта — з азартом спостерігали.

— Ходи слоном, Галко, не сумнівайся, ходи! —шепотів на вухо дівчинці в зеленому купальнику товстенький хлопчина з білими, майже непомітними віями.

— Не треба мені твоїх підказок, Поплавок! — одмах-нулась від нього дівчинка. — Я й сама знаю, як ходити.— І вона переставила іншу фігуру.

— Тепер він забере у тебе пішака! — злякалась дівчинка, що сиділа поруч з Галею. Вона також уболівала за подружку.

Галин суперник, високий хлопчик у вицвілій майці, уважно і довго обдумував кожен хід, зосереджено прикушуючи нижню губу.

— Мат, — сказав він врешті, змішуючи фігури. Голос його звучав трохи винувато, ніби хлопець картав себе за виграш.

— Казав я тобі, Галко, ходи слоном! — співчутливо мовив товстунець.

— Слоном, слоном! — роздратовано передражнила Галя. — Мені б це все одно не допомогло!

— Гляньте — катер! — гукнув хтось із хлопців.

— Водолази тренуються, — пояснив високий.

— Цікаво, яка там глибина?

— Можна зміряти, правда, Алик?

— Спробуй! — відповів високий і запропонував: — Попливемо? Пече щось здорово!

Він підвівся, глянув, не мружачи вузьких темних очей, на морські блискотливі хвилі і сказав:

— Шторм буде, напевно.

— Хтозна, — засумнівався Поплавок, натягаючи на ноги великі ласти, — вітру ж нема.

— Побачимо, — відповів Алик і звернувся до дівчинки в зеленому купальнику: — Ти йдеш купатись?

— Ні, — відповіла Галя.

Хлопчаки з галасом кинулись у воду. їх на мить заслонили густі бризки, а потім загойдались на хвилях круглими кулями стрижені хлоп'ячі голови.

— Ти образилася за мат? — запитав Алик. Він все ще стояв на березі.

— Ну що ти,— усміхнулася Галя.— Просто мені раптом набридло це купання й загорання. Скоріш би вже в школу...

— Ага, — кивнув головою Алик, — я розумію... Коли мені набридає загорати, я сідаю на моторку, вибираю десь на горизонті точку і пливу туди... Що ж, сиди. Я все-таки піду скупаюсь.

І тоді до Галки наблизився Тім. Тімова тінь впала на Галчині плечі, і вона підвела голову:

— Привіт. Загораєш?

— А що тут іще можна робити? — скривився Тім.
Обоє помовчали трохи, Галя пересипала пісок з долоні на долоню, а Тім підкидав угору камінці.

— Слухай,— раптом запитав хлопчик,— це ти називаєшся капітаном Абракадаброю? Знай, мені набридли твої штучки і ці записки на кожному кроці!

— Почекай, почекай! — зупинила його Галя. — Чого ти так кричиш? Ніякого Абракадабри я не знаю! — і вона чомусь засміялась.

Тіма обурив сміх, він недовірливо запитав:

— Слово честі, це не ти?

— Ну, навіть так, слово честі.

— Ти правду кажеш?

Тим часом світлогорські хлопчаки. стріпуючії солоні бризки, простували до них. Тім зважився задерикувато гукнеш:

— Слухайте, хто з вас капітан Абракадабра?

— Абракадабра? Може, це ти, Поплавок?

— Ти сам!

— Може, це Вітя Ремезов із Зеленого?

— Немає в нас такого!

— Не сумнівайся, браток, справді нема, — поплескав Тіма по плечу Поплавок:

— Чув уже, — сказав Тім, відхиляючись.

— Абракадабра, — повторив уголос Алик. — Ну й слово! Не вимовиш навіть, без звички язик заплутається!

— Знаєте, що воно означає? Нісенітниця! Всього лиш нісенітниця! — і Галя знову почала сміятись, упавши на пісок.

У СТОРОЖЦІ

Алик не помилився — шторм справді почався.

— Треба човен перетягти до сторожки, — заклопотано згадав Алик, дивлячись на хвилі, що заливали пляж.— Ще в море знесе.

— Алик, можна, й ми з тобою? — запитала Галя. — В сторожку?

— Усі?— здивувався Алик, спинивши погляд на Тімові.

— А що, стороннім вхід заборонено? — криво всміхнувся Тілі.

— Та... ні, просто я так запитав,— зніяковів Алик.— Ходімо! Звичайно, ходім! * н-.

У сторожці було затишно і тепло. Тільки вітер здавався ще гучнішим, а хвилі ще вищими, коли Тім поглядав на море крізь вузьке віконечко.

Алик витяг з-під лави невеличку скриньку.

— Хурми хочете? Нам учора прислали.

Всі заходилися гризти сушену хурму. Тім запитав:

— Тут хтось живе?

— Ага! — відповіла Галя.

— Хто?

— Нефертіті!

— Ну, знаєш, це вже занадто!

— Правда, так називається моторка.

— Ти звідки приїхав? — поцікавився Поплавок, звертаючись до Тіма.

— Зі Львова.

— Хороше місто?

— Ну, та... Непогане... Архітектура в нас, автобусний завод — бачили, ходять тут автобуси з літерою "Л"? Так це наші.

— А я думала — ленінградські, — несміливо втрутилась Іра.

— Ні, наші.

— А що у Львові ще є? — не вгавав Поплавок.

— Ще університет, театр оперний... Ну, ще гареві гонки.

— Що, що? — ие зрозумів Алик.

— Гонки на гаревій доріжці, — відчувши перевагу над Аликом, поблажливо пояснив Тім.

— Розкажи! — у Галки заблищали очі. — Я такого ніколи не бачила.

Тім, сповнившись самоповаги, почав розповідати все, що знав про гонки. Він називав прізвища чемпіонів, пригадував рекордний час заїздів, марки мотоциклів,

Алик сидів трохи осторонь, удавав, що розплутує волосінь на вудці.

Врешті Галка сказала:

— Що ж. У вас — гонки, а в нас зате — море. І янтар.. Хочете, я розповім цікаву історію? Про янтар.

— Про янтар? — перехопив Галчин погляд Алик.

— Можна, Алик?

— Чого ж, розповідай! — після короткого роздуму відповів хлопчик. — Мій дід говорить, що мудру казку не гріх і двічі повторити.

Хлопці жували хурму, а Галя розповідала казку про янтар. Можна було подумати, що вона вивчила її напам'ять. Тім дивувався, що вона з такою легкістю вимовляє слова, яких ніхто не вживає в буденній розмові, і звучать вони зовсім простим

КАЗКА ПРО ЯНТАР

Сутінки насувались на море, а за морем, на обрії, розпливалась велика хмара. Берегом ішов хлопець. Він поспішав додому.

Раптом почувся стогін, і хлопець звернув на голос, хоч і поспішав. На камені сиділа дівчина. Вона спробувала підвестись йому назустріч. Він запитав:

— Що з тобою?

— Я не можу йти. Поранила ноги. Я хочу, щоб ти відвів мене додому.

Одяг її був зовсім мокрий, босі ноги закривавлені. Він подумав, що їй холодно. Дівчина тихо засміялась:

— Ні, не холодно!

Він здивувався, як вона відгадала його думки.

— Де твій дім? — спитав хлопець.

Вона показала рукою: йди вперед.

— Ось тут, — врешті сказала дівчина, і він помітив хатину. Відшукав вхід, зігнувшись, увійшов усередину.

— Поклади мене. Візьми свічку на підвіконні.

Вона дістала сухої трави, розтерла в порошок, приклала до ран на ногах.

— Зла хвиля кидала мене на гострі камені, і я покалічила ноги. Хвиля хотіла відібрати свій камінь, але я не віддала.

— Який камінь?

— Янтар, — вона простягла до світла камінець завбільшки з голубине яйце. Камінь був світло-жовтий, сонячний, хлопець не міг одвести від нього погляду.

Вона сказала:

— Інколи сонячний промінь, пробиваючись у глиб холодного моря, стає теплим янтарним каменем, і хвиля виносить його на берег. Тільки це буває дуже рідко... Слухай, візьми камінь собі. На згадку.

Хлопець розглядав камінь, і його огорнуло тепло, ніби в сонячний день.

— Тепер ти зможеш довідатись, хто тобі справжній друг. Дай людині янтар, і якщо вона здригнеться і скаже, що холодно, не вір такій людині. А коли зрадіє і стане їй тепло — значить, хороша людина... А тепер іди.

З сонячним каменем іти було легко...

Одного разу він розповів про свій скарб дівчині, яку довго вважав за свого друга. Він прийшов з нею на берег моря і розповів про янтар, а вона почала сміятись, і хлопця вразив цей сміх. Але він все одно простяг їй янтар. Він не хотів випробовувати силу її дружби, він навіть не думав про це. Дівчина тримала камінь мить у руці і раптом зіщулилась, пересмикнула плечима: холодно!

Сонце світило, і не було вітру, а їй стало холодно, і вона розмахнулась і кинула камінь далеко в море. Тоді хлопець згадав, що від цього каменя не всім буває тепло, він побачив злу хвилю і кинувся в море, щоб відібрати теплий камінь.

А дівчина довго блукала берегом, аж червона хмара на обрії загусла і почорніла, і темно стало над морем...

— Він потонув? — злякано запитав Поплавок. — І камінь так і залишився в морі?

— Може... — тихо відповіла Галя.

І тут Тім, який терпіти не міг усякі такі сентиментальні вигадки, раптом розсердився:

— Вуха розвісили. Слухаєте! Подумаєш, яка історія для дівчат! Не було такого!

Тім ідорікав хлопцям, а злий був на себе за те, що так уважно і довго слухав дівчачі вигадки.

— Ех, ти! — підійшов до нього Алик. — Коли б я сам тебе сібди не запросив, я б тебе миттю виставив!

Тім відсторонив Алика плечем і мовчки вийшов. Ніхто яё підвівся, хоч вітер щосили шарпав незамкнені двері.

ТІМ ХОЧЕ ДОДОМУ

Повернувся Фелікс, але щодня кудись ходив, уже не запрошуючи з собою брата. Тім ні про що не розпитував.

Шторм не вщухав, і тільки це заважало Тімові купатись у володіннях капітана Абракадабри.

Капітан більше не присилав записок, і Тім майже не згадував про нього.

Хлопчик знову почав жалкувати, що не. поїхав до діда на Кам'янку, і розмірковував, чи не попросити брата купити квиток до Львова.

— Ти не знаєш, де вулиця Шопена? — запитав якось Фелікс, перервавши невеселі Тімові роздуми.

— Ні.

— Ти навіть не цікавишся, навіщо мені потрібна ця вулиця?

— Захочеш — сам скажеш, — мовив Тім, умощуючись із книжкою на скрипучому ліжку.

Фелікс вирушив сам на пошуки вулиці Шопена, і капітан Абракадабра того вечора після довгої перерви знову нагадав про себе.

Тім зрадів записці: хоч якась розвага!

Він не поспішав брати до рук стрілу. Крадькома підійшов до вікна, виглянув, намагаючись зрозуміти, звідки послали стрілу.

Тім уважно вдивлявсь у темряву, але нічого не помітив. Абракадабра умів маскуватись.

Відійшовши од вікна, Тім прочитав записку:

"Підводні роботи припинено. Є набагато важливіша і невідкладніша справа. Але купатись у квадраті 13 все одно не раджу: після шторму зміниться дно, тепер уже насправді можуть бути неприємності".

Тім задумався. Капітан цього разу поводив себе як друг, але коли він думає, що Тім боягуз, то він глибоко помиляється. Тім перевернув папірець. На звороті було написано:

"Я думав, ти все-таки знайдеш мене. Але ти лінивий, як лемур, ти поводишся так, ніби живеш на світі вдруге, і тебе ніщо не цікавить. Не купайся в квадраті 13".

— Послухайте, — голосно, хоч його ніхто не міг почути, сказав хлопчик,— дайте мені спокій!

— Лемур — це хто? — запитав Тім у Фелікса пізно ввечері.

— Тваринка з величезними переляканими очима. Здається, з мавпячого роду. Цілими днями й ночами висить, почепившись хвостом на гілці... А втім, може, я помиляюсь. Подивишся вдома в "Дитячій енциклопедії".

— Я хочу додому, Феліксе!

— Ха, Тім чогось захотів! НИ, поки я не знатиму щось про Олену Ковальчук, ми звідси не поїдемо, — відповів Фелікс, вивчаючи свій блокнот.

— Послухай, — вигукнув Тімг осяяний, новим здогадом, — чи не ти пишеш мені ці дурні записки? Ти — капітан Абракадабра?

— Ха-ха-ха! Невже насправді хтось може так називатись? — розвеселився Фелікс.

— Ану покажи, покажи записку!

— Нічого тут смішного нема! І показувати не буду! — обурився молодший брат. — От візьму і поїду додому сам, тоді знатимеш!

Але Тімова погроза не вплинула на Фелікса: він, як і раніш, займався своїми записами. Тім остаточно зненавидів ці товсті блокноти у синіх палітурках.

СТОРІНКА ІЗ ЩОДЕННИКА

Відкидаючи з чола пасма волосся, дівчинка із звичайним іменем Галинка писала в зошиті нерозбірливо і широко:

"Зранку дуже штормило. І все-таки Алик узяв моторку і подався до Комсомольського.

Відколи Фелікс розповів нам про Оленку Ковальчук, Алик ладен, здається, море вичерпати, щоб знайти якийсь її слід.

Поплавок — той завжди розчулюється, не дивно, що він одразу захопився і кинувся розпитувати кожного стрічного, чи не знає хто Олени Ковальчук. "

Скоро перша. Алик вийшов у море о восьмій. В штиль до Комсомольського не більше як годину добиратись. Можна було поїхати автобусом, але ж Алька не визнає сухопутного транспорту.

Ну от, я почала записувати все, що лізе в голову. Хіба ж так пишуть розумні люди? Правда, Алик каже, що я навіть зовсім розумна. Хоч би він уже повернувся.

І все-таки ніяка я не розумна. Я збиралась |Шісати про. Олену Ковальчук, а записую всякі дурниці.

Поки що матеріалів у нас зовсім мало. Є виписка з газети "Боевая слава" за 1945 рік. її знайшов Фелікс, і з неї все почалося. Там говориться про гранітний обеліск у Калінінграді, це пам'ятник на честь героїв штурму Кенігсберга (так звався до війни Калінінград). Я переписала дослівно:

"Він височіє над містом, як живий спогад про мужність і героїзм, як символ воїнської доблесті загиблих героїв... Під цими плитами похована найхоробріша з хоробрих, відважна санітарка, що не звзала страху в бою, кавалер п'яти орденів Олена Ковальчук..."

Відомо також, що до війни вона працювала перукаркою в Києві. Дивно: така звичайна професія — і раптом людина стає героєм.

І ще у Калінінграді є вулиця імені Олени Ковальчук, а в Комсомольському колгосп назвали її іменем. Ось Алик туди й поїхав.Шін упертий — страх! Як заманеться йому щось зробитц, то ні на що не зважає — і зробить. Не міг почекати, поки шторм вщухне. Добре, що хоч Фелікс не знає про його ідею.

Піду до причалу. Може, Алька повернувся? Час би вже..."

ЧОВЕН У МОРІ

Спускаючи моторку на воду, Алик запевнив, що на ній можна переплисти океан. Галя не повірила. Вона стояла на березі, маленька, промерзла від пронизливого ранкового вітру, і не змахувала волосся з-над очей.

— Ти як рибачка, — усміхнувся Алик.

— Я зовсім сухопутна. Якщо по правді — я боюсь моря.

— Неправда, — переконано заперечив Алик. — Не бійся й тепер — у відкритому морі майже не гойдає. Якби не шторм, я взяв би тебе з собою.

— Взяв би... Чи я б ще захотіла?

— Не можна сваритись, коли моряк іде у штормове море!

— Алик, їдь автобусом!

— Не розповідай нікому, що я в Комсомольському, добре?

...Шторм, на щастя, почав ущухати. І тепер, повертаючись у тиху годину додому, хлопець знемагав від нетерпіння розповісти про свою подорож друзям. Він уже не пам'ятав, як моторку шпурляло, заливало водою сердите море, він радів, що його здогадка була правильна. Якщо колгосп називають чиїмсь іменем — це неспроста. Або ж там хтось знає про людину, або ж взагалі Олена Ковальчук воювала під селищем.

Алик справді знайшов у колгоспі однополчанина Олени Ковальчук, і тепер у них — майже вся історія подвигів відважної Оленки...

Хлопець уявляв обличчя Фелікса, Поплавка і Галі, коли він їм усе розповість і покаже листа Валіганова, Оленчиного однополчанина.

Олена Ковальчук загинула 1944 року...

"Мене тоді ще й на світі не було, — подумав раптом хлопчик. — Ні Галки, ні Поплавка, ні цього дивака Тіма. Добре, що Фелікс не схожий на свого молодшого брата. Тоді б ми нічого не знали про Олену Ковальчук. Ми б тоді взагалі нічого не знали, якби всі люди були, як Тім. Ми б ще досі в печерах жили..."

Алик поглянув на сонце, намагаючись визначити годину. Тільки Галка знала, що Алик у морі, напевно, вона вже чекала на його повернення.

Про Галю Аликові було радісно згадувати. Уявляючи її тоненькі долоні, Вузьке лице з янтарними очима, хлопчик відчував себе мужнім і дужим.

Коли це було? Років п'ять-шість тому? Галка з'явилась у їхньому дворі, побачила Алика і сказала:

— А ми тепер тут поблизу житимемо. Я і мама. Тато — в морі.

І одразу, без усякого зв'язку з попереднім поцікавилась:

— Ти злий чи добрий?

Алик ніколи не задумувався про таке, він почервонів:

— Звідки я знаю?

— Я знаю: до-обрий! Ходімо, покажеш мені своє море.

Набагато пізніше у них з'явилась таємниця: казка про янтар. Казка про теплий сонячний камінь. Алик був певен, що дівчинка сама вигадала її, але яке це мало значення? Він шукав камінь уперто, ніби від цього залежало щось у його хлоп'ячому житті. Він вірив, що знайде янтар не на березі, поміж водоростями, — це було б надто легко і просто, — а саме на глибині, на дні моря.

Нікому в світі, навіть Галі, не зважився б він розповісти про пошуки янтарю — це справді було трохи смішно, що він так захопився вигадкою. І все-таки добре було б знайти теплий камінь. Хоча б на злість цьому. Тімові.

Тім одразу не сподобався Алику, він признався в цьому Галі, але вона чомусь захищала Тіма: адже він Фе-ліксів брат. Ну то й що?! Тьху! Алик бачити не міг пісну Тімову фізіономію.

З Тімом він не вийшов би в море. Хоч він і не боягуз, цей Тім, що правда, те правда, але від людини з такою фізіономією всього можна сподіватись. Ні, Алик не вийшов би з Тімом у море.

ЩЕ ОДНА ЗУСТРІЧ ПІД ВОДОЮ

Човен, постукуючи мотором, ішов до світлогорського причалу. Берег погойдувався — вгору, вниз. До землі було вже недалеко. Алик розрізняв навіть колір грибків на пляжі. Ось там рівна лінія пляжу круто вигинається, утворюючи своєрідну тиху затоку. Та тихо там лиш на поверхні, дно ненадійне — круговерть на глибині. Зрештою, там мало хто й купається.

Курортники не дуже люблять надто безлюдні місця, а свої, світлогорські, знають, де не варто жартувати з хвилями.

Раптом Алик запримітив на березі людину. Крихітна постать виразно виднілась на тлі жовтої дюни. Алик зрозумів, що людина на березі має намір скупатися. Він не дуже хотів завертати до затоки — не терпілося зустрітись із друзями. І все ж треба було якось попередити того нерозсудливого на березі.

І моторка змінила курс.

Людина на' березі уже увійшла в воду. Постояла якусь мить, мабуть, звикаючи до прохолоди, і пірнула. Алик почав хвилюватись: цього ще бракувало! Ну чого лізти під воду? Холодно ж. Зсудомить ногу — і вже не виберешся з-під хвиль.

От навіжений! Як часто через таких ось доводиться міняти обраний курс! Час би вже й виринути. Чого він там сидить? Минуло лише кілька секунд, але Аликові вони здавались довгими, як шкільний урок. Нерви його не витримали: хлопець стрибнув у воду і поплив, хоч відразу ж пошкодував — на човні добрався б швидше.

Тім — а це був він — захлинався гірко-солоною водою, щосили намагаючись виринути на поверхню. І дивно — при всьому цьому він чітко бачив дно, міг розглянути кожну піщинку і немовби не відчував страху: просто він не усвідомлював, що тоне.

Алик витяг його. Спльовуючи, крикнув:

— Працюй руками, чуєш, ти?!

Але Тім нічого не чув і не міг навіть поворухнутись. Алик вирішив — треба плисти до берега, туди ближче. А за човном доведеться повернутись. Хвиля відносила човен все далі в море, але Алик уже не думав про це.

Штучне дихання допомогло.

— Підеш додому сам, по суходолу, чи пригнати сюди човен? — запитав Алик.

— Сам, — похмуро відповів Тім і спробував підвестися. Під ногами у нього, немов живі, ворухнулися водорості.

— Ти, Тимко, що — заплутався, мабуть, у цій петрушці? — поцікавився Алик, прямуючи вже до води.

— Стій! — раптом закричав Тім. — Поглянь — це що таке?

Алик озирнувся. Тім тримав у руці ясно-жовтий камінь завбільшки з голубине яйце. Алик, зачарований, дивився на камінь. Все-таки хвилі самі віддали свій скарб. Жаль. Алик вірив, що знайде його на морському дні. Він стояв і дивився, не наважуючись попросити в Тіма янтар, а Тім недбало підкинув янтар на долоні.

— Ти думаєш, це той?

— Може... Дивно, що якраз ти його знайшов. По ідеї, знайти мала б Галка...

— Або ж ти, так? Признайся, так ти хотів сказати? По-твоєму, я не маю права тримати його в руках? Ти так думаєш, говори!

— Так думаю! А що? Це не для тебе камінь. По-моєму, ти з тих, хто викидає в воду сонячні камені...

Найпершим Тімовим бажанням було справді жбурнути камінь у море. Однак він цього не зробив. Він презирливо, як тільки міг, усміхнувся:

— Візьми його собі в такому разі! Я тобі дарую, чуєш? Можеш навіть сказати своїй Нефертіті, що ти знайшов його сам. Не бійся, я не продам!

— Слухай, — сказав Алик, — не пробуй більше тонути. Вдруге я не поліз би рятувати такого типа!

ОЛЕНА КОВАЛЬЧУК

— Ти знаєш, Тім пропав, — схвильовано сказала Галя, як тільки Алик прив'язав човна до великого дерев'яного нілка на березі.

Алик подумав, що заради такого повідомлення не варто було очікувати людину біля причалу, однак уголос вимовив:

— Не бійся, знайдеться. Не пропаде.

— Ти звідки знаєш?

— Знаю — і все. Ти краще скажи: Фенікс удома?

— Так, так, і він. нічого не знає, я не казала, а ти щось привіз?

— Привіз, — втомлено зітхнув Алик. Він зовсім інакше уявляв собі повернення.

Лист Валіганова, зім'ятий і мокрий, з фіолетовими плямами замість літер, Алик поклав на стіл перед Феліксом.

Поплавок захоплено дивився на друга:

— Капітане, ти не побоявся шторму? От здорово!

— Помовч, Поплавок! — відмахнувся Алик.

— Ні, ти що, за борт упав? — не вгавав Поплавок. — Ти ж повертався у штиль!

— Ну впав. За борт, з ким не трапляється,—знехотя пояснив Алик — Та ви будете слухати, чи як?

Іван Миколайович Валіганов знав Олену Ковальчук з 1942 року. Він був комсоргом у батальйоні, в якому вона служила. До речі, вона не санітарка, а санінструктор і старшина...

У кімнату тихо увійшов Тім, спинився біля порога і так і стояв, спершись об двері. Алик зиркнув на Тіма.

...— Вона ненавиділа боягузів і... і всяких інших... негідників. Вона знаєте яка була сміливa! Одного разу Олена повзе по полю з пораненим бійцем. А фашисти стріляють і стріляють, і повзти знаєте як важко! Раптом дивиться — санітар, дядечко такий здоровенний, прилип до землі, причаївся в канаві.

Вона тоді поклала пораненого в безпечному місці і як накинеться на боягуза, як почне лупцювати його! А кулі тільки свищуть.

— Ну, а далі? — несподівано пролунав голос Тіма.

— Далі? Розумієте, Ковальчук, виявляється, не дійшла до Кенігсберга...

— Як же? Адже вона тут похована! — підвелась Галя.

— Ні, — відповів Алик,— Її могила в Литві, під селищем Алітус. Вона загинула ще до штурму Кенігсберга... Але вона хотіла дійти з бійцями до цього міста, вона мріяла побачити над ним червоний прапор... Ех,— сказав Алик, — у листі знаєте як усе було наиийано! Я так не можу розповісти, — і він з жалем подивився.. на мокрий шмат паперу.

— Ти розказуй далі! — нетерпляче попросив Фелікс.

— Так от, вона хотіла брати штурмом Кенігсберг, і всі її дуже любили, і склали про неї пісню, і з цією піснею ішли на штурм, а потім гвардійці сказали: вЬна йшла з нами, вона прикривала нас від куль, і тому ім'я її слід назвати серед імен героїв штурму. Ну, так і вийшло, що тепер калініиградці вважають, неначе вона похована на їх землі... А насправді могила Олени в Литві.

— І в двох містах люди приносять квіти до її пам'ятника, — ледь чутно промовила Галя, а потім додала: — Жаль, що все вже закінчилось... Шукали, знайшли, а тепер — все...

— Чому все? — обурився, аж підскочив Поплавок. — Чому ж усе, коли тільки початок? По-перше, ми не знайшли її

довоєнних фотографій, та й з війни одна, музейна. Значить, треба шукати в Києві, розвідати про все, що було до війни. Знаєте, давайте напишемо в газету: і як усе почалось, і як шукали... Може, статтю почитають люди, які знали Олену. Який же кінець? Чому кінець?

— Молодець, Поплавок!

— Це ти добре придумав!

Поплавок, уперше в житті виголосивши таку довгу промову, дивився на друзів блискучими очима:

— Давайте зразу ж і напишемо! — приспішував він. Найдовше мучились над початком. Фелікс креслив, писав і знову креслив, врешті, після довгих суперечок і пропозицій, після детального обговорення, охайно вивів на папері:

"На Прибалтійській землі, на березі янтарного моря, стоїть велике суворе місто Калінінград. А в цьому місті вулиця, названа іменем Олени Ковальчук..."

Поки вони писали і сперечалися з приводе кожної коми, Тім стояв під дверима, ніби його й не було. А потім, коли всі дати і всі факти були враховані і стояли на своїх місцях, коли під статтею з'явились прізвища авторів, Галя раптом поглянула на Тіма і запропонувала:

— Тім, іди підпишись і ти!

Алик, немов рятуючи листа, прикрив його обома долонями і гаряче запротестував:

— При чому тут Тім! Він не має права! Він же нічого не хотів робити.

— Я й справді тут ні при чому! — намагався говорити зневажливо Тім.

— Ні при чому, — повторив Фелікс. — Ніхто не має права привласнювати собі чужу працю.

ОСТАННЯ ЗАПИСКА КАПІТАНА АБРАКАДАБРИ

Листа вкинули у поштову скриньку. Адрес для відповіді було дві — Альчина і Феліксова, львівська.

Тепер залишалось чекати на відповідь або ще краще — статті в газеті.

Котрогось дня Фелікс і Алик вирушили знову в Комсомольське. Фелікс повернувся дуже радий: він дістав у Валіганова кілька воєнних фотографій і привіз цілий блокнот із записами про штурм Кенігсберга.

Фелікс почав розповідати про це Тімові, але раптом похопився:

— Я забув. Вибач. Це ж тобі не цікаво,— і почав готувати вечерю.

Він, як і належить людині, що втомилась за день, але вдоволена своєю роботою, з апетитом засів до столу. Тім запевнив, що їсти не хоче.

Стріла з запискою встромила носа в масло. Від цього вона здалась Тімові особливо недоречною і смішною. Абракадабра не зважав на те, що записка може потрапити до рук Феліксові.

— Це мені,— сказав Тім, коли старший брат витягнув стрілу з масла.

— Все той же капітан? — поцікавився Фелікс.
Тім кивнув, розгортаючи папір.

"Прийди о восьмій у квадрат 13. Треба поговорити". "Треба — то нехай сам приходить",— вирішив Тім, але не переставав думати про капітанову пропозицію.

"Цікаво,— розмірковував він,— про що він збирається зі мною розмовляти?"

"Ні, однаково не піду. Набридли мені ці дитячі витівки. Немає чим займатись, чи що?"

Та займатись Тімові справді не було чим. Залишилось кілька днів до від'їзду додому, Фелікс розкладав і сортував свої папери. Тімові хотілось запитати, яка все-таки тема братової дипломної, або ж запропонувати свою допомогу. Все ж це краще, ніж просто чекати дати, зазначеної на залізничному квитку.

Але Тім нічого "такого не зробив. Хтозна, як би сприйняв його слова Фелікс, ще подумає, ніби на Тіма вплинули докори і повчанні

Тім вийшов у садок, простягнувся на колючій траві, прислухався, як гучномовець повідомив, що вже двадцять

годин і п'ятдесят сім хвилин, і з злою радістю уявив, як капітан Абракадабра чекає в квадраті 13.

— Егей, Тіме! — почув він раптом чийсь надто знайомий голос. Під яблунею, недбало тримаючи в руці кашкета з "крабом", стояв Алик.

— Фелікс там, у кімнаті,— сказав Тім.

— А я до тебе,— відповів Алик.— Як це? Не йде гора до аллаха...

— До Магомета,— ліниво поправив Тім.

— Нехай собі До Магомете Річ не в тому. Річ у тому, що ти не прийшов, тому я прийшов...

— Куди це я не прийшов?

— У квадрат 13, не розумієш хіба?

Здивування Тімове було таке велике, що спершу він не міг вимовити жодного слова. Щяе, намагаючись не виявити своїх почуттів, глузливо запитав нарешті:

— То чого ж тобі треба, відважний капітане? Судно сіло на мілину? Чи затупилися стріли?

— Облиш ти свої дурні жарти!

— Дурнішого жарту, ніж твої записки, не було від сотворіння світу.

— Ет,— махнув рукою Алик,— така розмова мені не потрібна. Ти — мені жало, я — тобі...

— А якої ж тобі розмови забаглось? Удаєш із себе лицаря без закиду і страху, називаєш себе капітаном, а сам...

— Ну, що сам? Що я такого зробив?

— Ти що, не розумієш? — ухилився від прямої відповіді Тім.

Річ у тому, що тепер, коли капітан Абракадабра стояв перед ним власною персоною, Тім і сам перестав чітко розуміти, чому таку злість викликали у нього капітанові цидулки.

— Ні, ти все ж поясни! — вимагав Алик.— Одна... людина сказала, що це було підло, от я й прийшов, щоб ти сам пояснив, чи справді підло...

— І правильно сказала тобі людина! — ухопився за слово Тім. — Ну, хіба ж не підло тиранити когось такими записками, кидати їх нишком, а потім удавати приятеля, ще й намагатись користуватись моїми послугами!

— Це ти про каністру з бензином? Знаєш, якби ти тоді її приніс, все було б інакше... Я тобі хотів признатись. Я спершу думав, що ти боягуз. Я бачив, як ти кота дресируєш... По-моєму, сміліва людина не буде займатись такими дурницями. Я хотів тебе трохи налякати. І тому ім'я таке вигадав, і в акваланзі під воду поліз. Я з човна тоді стрибав. Ти не злякався. Ти не боягуз, але ти... ти душевний ледар!

— Що? — підвівся Тім.— Тобі мало того, що ти наговорив мені там, у квадраті 13? Квадрат! Підводні роботи! Тьху!

Тім сплюнув.

— Я там... ех, ну, можеш тепер знати, тепер це не має значення. Я там шукав той камінь... для однієї людини... От і писав — підводні роботи. Я ж на глибині шукав, а не на березі, під ногами. А потім Фелікс розповів про Олену Ковальчук, і я зрозумів, що казка про камінь, може, не зовсім і казка... І шукати теплий камінь — це не значить просто знайти янтар... Та що. пояснювати! Тобі янтар під ноги потрапив, тобі до нього байдуже і до всього взагалі байдуже... Лемур ти душевний, ясно?

— Ось тобі, ось маєш! —кинувся на Алика з кулаками Тім. — Це тобі і за Абракадабру, і за лемура...

Несподіваний напад ошелешив Алика, але вже скоро перевага була на його боці.

Тім лежав на землі, зверху сидів Алик, він уже замахнувся для удару, але раптом зрозумів, що йому зовсім не хочеться битись.

— Вставай! — сказав він, підводячись і простягаючи Тімові руку.

— Забирайся звідси,— не повертаючи голови, процідив Тім. — Знову граєш роль лицаря.

Лежачи на землі, Тім наливався гіркою образою. "Тепер Абракадабра буде вихвалятися, що спершу витяг мене з води, а потім поклав на обидві лопатки. Чортів Абракадабра!"

Але Тім помилявся.

Вигадка з записками і вся історія з Абракадаброю здавалась Алику тільки веселим жартом,він розповів про це Галці. Галка не сміялась, вона обурилась і сказала, що Алик вчинив нечесно. Але пояснитиучому так і не зуміла.

— Не можна так, треба якось інакше,— тільки й повторювала вона.

І Алик після довгих вагань вирішив піти до Тгма і вияснити все.

Тепер витираючи кров з розбитої губи і обмацуючи гулі на лобі, він думав: "З таким виясниш! Чудна Галка".

Ну, а про бійку і про врятування Тіма — про це Алик і не збирався говорити — не в його звичаях було вихвалятись?

Та мовчав Алька і про інше — про янтар, знайдений на березі моря. Язик у нього не повертався, ну просто не повертався та годі — сказати, що янтар знайшов не він, Алька, а Тім. Бо Алик, був таки не лицарем без закиду, а звичайнісіньким хлопчаком.

ТІМ СПЕРЕЧАЄТЬСЯ З ТІМОМ

— Феліксе!

— Так?

— Ти на злість мені шукав разом з ними медсестру?

— Дурниця, Тіме! Просто, я хотів встигнути хоч щось зробити до від'їзду. І потім — я дуже люблю, коли мені люди допомагають, до того ж з радістю. І з користю для себе.

— Ти говориш, як наш класний керівник.

— Що ж,— усміхнувся Фелікс,— це моя майбутня робота — педагог і вихователь.

Феліксе!

— Що?

— Признайся, ти вирішив мене перевиховати? Як у фільмі, зробити з мене позитивного героя?

— Тіме, а ти, здається, зовсім дорослий. Не знаю, може, й так. А що, мені не пощастило нічого зробити у цьому напрямі?

— Ти чув анекдот, як одна жінка радилася з лікарем, коли починати виховання дитини? "Скільки років малому?" — запитав лікар. "Дев'ять місяців!" — "Ви запізнилися рівно на дев'ять місяців!" — сказав лікар... Це про тебе анекдот, Феліксе. Ти запізнився на тринадцять років...

— З "бородою" анекдот. Хоча... Тіме, я знаю, ти зараз сперечаєшся сам із собою, і я хотів би тобі допомогти...

— Ти мені цілий місяць допомагав! — скипів Тім.— Залишав мене з рудим котом і врешті сказав, що я хочу привласнити чужу працю!

— Поговоримо потім, коли ти охолонеш, добре, Тіме?

— Ага, здаєшся, здаєшся! — зловтішно засміявся Тім, хоч сміятися йому зовсім не хотілось.

Фелікс не відповів, і Тімові тільки це й залишалось: сперечатись із самим собою.

Чого їм усім треба від нього? Людина хотіла провести канікули так, як хотіла, і все. А їй підсовують усякі архівні документи, записки з безглуздим підписом, казки про якийсь камінь, котрого ніколи не було. А людина не хотіла цього, просто не хотіла, і тепер її ж обвинувачують у хтозна-яких гріхах.

— А в чому тебе звинувачують? — запитав у Тіма Тім.— У байдужості, в нетовариськості і в бажанні підмазатись до чужого успіху. Ну, нехай вони не так різко говорили, але, здається, саме так і думали! А що, коли вони мають рацію? Коли все ітак — хіба що крім останнього?

Однак Тім не хотів обвинувачувати Тіма. Анітрохи! Він з грюкотом відсунув стільця і встав з наміром зміряти кроками кімнату. Приготувався: насупив брови, засунув у кишеню руки... і торкнувся пальцями гладенької, відшліфованої поверхні янтарю. Ще цей камінь! Тільки його й бракувало! І треба було, щоб Тім побачив тоді янтар біля моря. Хай би собі лежав, заплутавшись у водоростях. Заодно й Альці було б веселіше — міг би й досі за ним нишпорити...

Камінь став теплим. Ясно, що це його, Тімова, рука нагріла янтар, але хлопцеві раптом здалося, що тепло йде від каменя і розходиться по всьому тілу, неначе Тім, вийшовши з води, підставив руки сонцю.

— От іще! — пробурмотів Тім.— Тепер я починаю, здається, вірити в дівчачі вигадки... Треба віддати їй цю іграшку.

І вирішивши так, Тім полегшено зітхнув. Ніби його настрій залежав від того, де лежав янтар...

"Галка! — після короткого роздуму написав Тім на клаптику паперу.— Це просто смола, яка загусла, коли по землі ходили, може, динозаври".

Тім раптом згадав, що динозавром називав його Фе-лікс, закреслив і написав: "пітекантропи".

"Це смола і більше нічого, всього лише смола. Вона мені не потрібна. Якщо хочеш знати,— нікчемна твоя казка, хіба людей випробовують таким безглуздим способом? І знаєш, імені від янтарю не холодно, хоч, по-вашому, мало б так бути. Бо це смола, звичайнісінька смола, а не чарівний камінь, ясно тобі, Нефертіті?"

Вдосвіта, намагаючись не розбудити брата, Тім пішов шукати вулицю Шопена, третій будинок. Він знайшов і побачив вікна, заслонені легенькими фіранками. Між вікнами синіла поштова скринька.

Було тихо, як буває лише на світанку. Чувся тільки шерхіт глиці, що падала на вузеньку доріжку. Доріжка, встелена голочками, була-слизька, як ковзанка.

Тім постояв, подивився на поштову скриньку, на завіски, що злегка коливалися на вітрі,— і пішов геть, розгрібаючи ногами ялинові голочки. Він прийшов до моря, зняв папірець з янтарю, потримав камінь якусь мить і знову заховав у кишеню.

З паперу зробив кораблик і пустив на воду. Кораблик погойдався на хвилях, розмок і затонув.

АВТОБУС СВІТЛОГОРСЬК — КАЛІНІНГРАД

Фелікс і Тім стояли на автобусній зупинці. В кишені у Фелікса були квитки до Львова, з пересадкою у Вільнюсі. В чемодані лежали папки з матеріалами для дипломної роботи. Тім не мав багажу.

Тім дивився на сосни, на зелений кіоск, де продавали зелений сир, мило і пиво, на пісок під ногами і намагався вловити хоч якусь радість від того, що врешті повертається додому, де не буде вже ні капітана Абракадабри, ні Галчиних казок, ні нудного по-осінньому дощу посеред літа. І що вже нічого не треба буде шукати.

Але радості не було.

...Фелікс читав газету, спершись оіб стовбур дерева, і з-над газети поглядав на брата. А Тім крадькома зиркав на піщану доріжку, що вела до селища. Як усі доріжки в Світлогорську, вона теж була всипана глицею.

Врешті вони з'явились. Алик, Галя і Поплавок. Прийшли майже в ту мить, коли на зупинці під соснами гойднувся великий автобус із срібною літерою "Л".

—Ну от,—сказав Фелікс,—а ми думали, що ви вже не прийдете.

— Я з цього приводу нічого не думав,— серйозно заперечив Тім. Він вивчав тепер театральні афіші.

— Це все Поплавок, — пояснила Галя. — Придумував, що б вам таке незвичайне на згадку подарувати.

— А що, придумав! — сказав гордо Поплавок, якого насправді звали Олегом. І він витягнув із кишені невеличкий якір і яхту, майстерно вирізьблені з дерева, і подав Феліксу.

— Він сам зробив. Він взагалі у нас король,— сказав Алик.

— Феліксе,— нерішуче запитала Галя,— як ти думаєш, надрукують у газеті?

— Не сумнівайся,— замість Фелікса запевнив Поплавок.

Шофер з автобуса з'їв бутерброд, запив його газованою водою.

— Ну що, ж, ходімо? Ходімо, Тіме!

— Зараз, я зараз, почекай! — розгублено озирнувся Тім.— Галко, тебе можна на хвилинку, Галь?

Вони відійшли, і Тім незграбно, похапцем уклав Галі в долоню невеличкий пакунок.

— Це, по ідеї, твоє. Тільки ти не дивись, поки ми звідси не поїдемо... Я це знайшов, коли Алька мене з води витяг...

— Що ти сказав? З якої води?!

— Він не розповідав? Ні, ти правду кажеш, він не говорив тобі про це? Галь?

— Тіме! — покликав голосно Фелікс.— Автобус рушає!

— От і все...— сказав Тім і кинувся до машини.

Галя махала їм услід рукою з затисненим у ній пакуночком, а коли автобус зник за поворотом, обережно розгорнула м'який газетний аркуш.

Прозоро-жовтий, з брунатними жилками янтар справді скидався на згусток сонячних променів. Всередині його, розпростерши тоненьки крильця, немов спинившись на мить у леті, лежала крихітна комашка. Вона завмерла ось так у смоляному згустку тисячі літ тому, щоб зараз зустріти сонце у і теплій Галчиній долоні.